

Estudi monogràfic
sobre un tema de
Paterna i/o
comarca de l'horta
Nord.

M. ÁNGELES CANO PEÑA

**PATERNA ENTRE LA PERCEPCIÓ I LA
REALITAT. UN RETRAT MÉS ENLLÀ
DEL PREJUÍ.**

Lletja, Paterna

Així brilla la seua història.

Així batega la seua bellesa.

Índex

1. Objectiu de l'estudi, justificació de l'enfocament i breu menció a la polèmica de “poble més lleig”.	4
2. Context i origen de la “etiqueta”. D'on ve esta afirmació? En què es basa? Com ha afectat la població?	5
3. Història de Paterna; orígens, evolució urbana i patrimoni històric i cultural.	7
4. Paisatge urbà i arquitectura; urbanisme i planejament, contrastos entre el barri antic, els barris moderns i polígons, arquitectura tradicional enfront de l'arquitectura recent.	11
5. Espais naturals i paisatgístics; proximitat al Parc Fluvial del Túria, hortes, barrancs, zones verdes i projectes de recuperació ambiental.	16
6. Identitat local i cultural; coves habitades, tradició, festa , gastronomia i memòria històrica.	17
7. Dinamisme econòmic i social; evolució industrial, noves àrees residencials i expansió metropolitana. Educació, cultura i associacionisme.	20
8. Percepció enfront de realitat. Anàlisi visual. Opinió de veïns. Exemple de millora urbana i revitalització.	25
9. Conclusions.	35
BIBLIOGRAFIA I ANNEXOS	37

1. Objectiu de l'estudi, justificació de l'enfocament i breu menció a la polèmica de “poble més lleig”.

Este estudi monogràfic té com a objectiu qüestionar i analitzar des de la crítica, l'afirmació que va dur a terme la revista *Viatjar*, basant-se en la intel·ligència artificial; “Paterna és el poble més lleig de València”. ¡No s'ha d'opinar sense memòria, sense context i, sobretot sense haver xafat la terra que es jutja!.

Lluny d'assumir este jutí com una veritat inqüestionable, este estudi monogràfic, proposa una mirada a Paterna, des d'una òptica molt més complexa, per a això s'ha de posar en valor, la seua història, les seves zones d'encant, les seves contradiccions i la seva evolució com a municipi metropolità. Es pretén desmuntar estereotips creats i, construir un espai de reflexió, sobre com s'han de construir les percepcions col·lectives de l'entorn urbà.

L'enfocament d'este estudi és principalment crític, però també constructiu. No es tracta de negar que Paterna tinga reptes urbanístics i socials, sinó de poder demostrar que l'etiqueta de “poble més lleig de València”, és injusta i mancat d'una anàlisi exhaustiva.

A través d'una mirada històrica, cultural i social, es tractarà d'analitzar tots els elements que conformen la identitat de Paterna, reivindicant els valors i les diferents complexitats que l'envolten.

A més es planteja una revisió de l'estètica urbana, des d'una perspectiva contemporània; què significa “bellesa” en el context d'una ciutat o poble?, qui pot decidir si és lleig o bonic?, es pot convertir l'estètica en un criteri per a valorar la dignitat o potencial d'un territori?

Esta polèmica entorn de la suposada lletjor de Paterna, ha guanyat notorietat arran de la *Revista Viatjar*, que s'ha basat en la intel·ligència artificial, sense una base metodològica evident, ni una anàlisi profunda. Esta afirmació sense cap mena de context, s'ha aprofundit en un imaginari col·lectiu, generant reaccions d'indignació i

resignació. És per això que s'ha dut a terme una qüestió de fons; Com ha afectat este juí estètic en l'autoestima del poble? Fins a quin punt s'ha de permetre que este juí artificial, sense fonament ni estudi, definisca el valor de la vila?

Figura 1: Mapa publicat per la revista Viatjar (agost 2024), amb la selecció dels pobles més lletjos d'Espanya, entre ells Paterna.

2. Context i origen de la “etiqueta”. D'on ve esta afirmació? En què es basa? Com ha afectat la població?

Esta etiqueta de “poble lleig” és tan sols, una construcció mediàtica, ja que no sorgix ni d'una anàlisi tècnica, ni d'una avaluació arquitectònica, ni urbanística, sinó d'una simple anàlisi elaborada a través de la intel·ligència artificial, la qual cosa resulta incoherent, ja que no s'ha dut a terme una anàlisi profunda, sinó que s'ha basat en comentaris i imatges publicades en xarxes socials i/o a través d'internet.

Esta percepció artificial, que s'ha donat a conèixer, a través de diferents mitjans informàtics, ha afectat en gran manera la població i, una part d'ella ha sigut partícip d'una imminent reacció davant esta crítica, amb gran orgull i sentit de l'humor. Tant les xarxes socials locals, les diferents associacions veïnals i el propi Ajuntament, han respost a través de campanyes, imatges, publicacions i missatges, que reivindiquen la bellesa i la singularitat del poble.

Els veïns han aprofitat esta polèmica per a donar visibilitat a racons amb encant, i relatar històries personals, relacionades amb els diferents racons i paisatges i, principalment, per a convidar a descobrir els diferents paratges de Paterna. A través d'estos comentaris, s'intenta reflexionar cap a una mirada més justa, profunda i humana, sense caure en una negació autocrítica, es tractarà de l'exigència cap a una valoració basada en alguna cosa més, que una foto treta de context, o uns ideals mancats de fonament.

Figura 2: Imatges de Paterna publicades per veïns, com a reacció davant esta crítica, per a donar a conèixer l'encant del municipi (publicades a l'agost de 2024).

3. Història de Paterna; orígens, evolució urbana i patrimoni històric i cultural.

Paterna, igual que totes les poblacions, no va nèixer, ni sent lletja, ni sent bonica, sinó amb la necessitat d'assentar-se i amb el caràcter d'una terra que vol créixer i transformar-se, com una obra en constant transformació. No ha de definir-se amb un simple adjectiu, sinó per la seua història, les seues gents i per totes les petjades que han passat per ella.

Paterna és una ciutat plena de vida, que mira al futur, però tenint en compte el seu passat; no busca impressionar amb una bellesa superficial, sinó que convida a descobrir la seua essència, a voler-la per tot el que ha sigut i el que és i, per tot el que encara té per a oferir. Paterna no necessita ser perfecta per a ser bella, perquè la verdadera bellesa està en la seua autenticitat, en la seua història i en el seu patrimoni.

Una localitat situada a la província de València, que té una història rica i complexa, que abasta des dels temps romans fins a l'actualitat. Per a poder comprendre el context de la vila, hem d'explorar els seus orígens històrics i la seua evolució al llarg dels segles.

La història del poble es remunta a l'època romana; durant la romanització, va ser un punt estratègic a la regió, pròxim a la ciutat de València i, es va desenvolupar com un important centre agrícola. En l'Edat Mitjana, va formar part del Regne de València, després de la conquesta de Jaume I, en el segle XIII. En este període, la localitat va patir diverses incursions i canvis de control, i va anar en el segle XVI quan va començar a consolidar-se com a municipi amb identitat pròpia. Al llarg dels segles XIX i XX, Paterna va experimentar un creixement accelerat; la industrialització i l'auge de l'agricultura van impulsar el desenvolupament econòmic i, van comportar un augment considerable de la població i d'ací, l'expansió de l'àrea urbana.

En l'actualitat, Paterna és una ciutat que ha viscut un gran desenvolupament urbà i econòmic, amb una mescla d'àrees residencials, zones comercials i industrials, la

qual cosa la converteixen en una ciutat, molt connectada amb la capital; València, no obstant això, també enfronta desafiaments relacionats amb el creixement urbà i la preservació del seu patrimoni.

El creixement desmesurat i l'acceleració de la urbanització, donen la sensació que la ciutat manca d'harmonia estètica o d'una planificació coherent. La mescla d'edificacions de diferents estils i èpoques, pot resultar visualment caòtica per a algunes persones.

Paterna és un important centre industrial, la qual cosa ha generat àrees més funcionals, que no necessàriament són agradables a la vista, ja que les zones industrials no es caracteritzen per la seua bellesa arquitectònica i, això pot influir en la percepció de la ciutat "lletja", ja que estes àrees, no solen estar dissenyades amb criteris estètics o paisatgístics.

Paterna si compta amb espais verds i parcs, però a causa del creixement urbà, s'han hagut de dur a terme moltes zones residencials i comercials, a causa d'això l'escassetat de grans zones d'esbarjo i/o zones verdes, integrades en el paisatge urbà, pot contribuir a la percepció que no té una estètica natural, bella i equilibrada.

Coexisteixen edificacions tradicionals i modernes, però la integració dels dos estils, no sempre ha sigut acurada, és per això que el contrast entre l'arquitectura històrica i les construccions recents, poden resultar poc atractives, a ulls dels quals prefereixen l'homogeneïtat en termes de disseny.

Cal dir, que sota esta descripció desordenada, ja que es prioritza el funcional, enfront de l'estètic, cal destacar la història i la bellesa de Paterna, que es pot contemplar, visualitzant la Torre; emblema de la vila, una construcció defensiva que data del segle XI, que formava part del cinturó defensiu de la ciutat, al costat d'altres torres de municipis pròxims.

Al costat d'ella, se situen les coves-vivenda, que són coves que disposen de tres agrupacions, que en l'actualitat segueixen en peus; Les Coves de Alborchí, que se

situen al nord de la vila i, constituïxen hui dia, espai d'habitació, Les Coves de la Torre, que es distribuïxen als voltants d'esta, i van ser el conjunt més nombrós. En l'actualitat moltes d'elles, s'han demolit, per ruïnes i, en el seu lloc es va crear l'espai cultural "La Cova Gran" i, entre estes i les restants coves, es va desenrotllar un parc urbà. Finalment, esmentar les Coves del Batà, situades en les proximitats de la Torre, on s'ha creat un espai cultural, que inclou un museu etnogràfic.

Els molins d'aigua, també són testimonis d'una rica història del poble, amb arrels en L'Edat Mitjana, integrats en el paisatge de l'horta, amb un entorn natural de sèquies i canals, son testimoni del passat agrícola i hidràulic del municipi. Actualment molts es troben en estat d'abandó o han desaparegut, però algunes restes encara són visibles, com El Vaig moldre del Batà; petjades del passat agrícola en el paisatge urbà actual.

Destacar les alqueries de la vila, situades al costat del camí dels Molins; xicotetes comunitats rurals d'origen àrab, dedicades a l'agricultura i a la ramaderia, amb casa de labor i finques agrícoles; gran exemple de l'arquitectura tradicional valenciana. moltes d'elles presenten una arquitectura sòbria, amb murs de maçoneria, cobertes de teula àrab i detalls propis de l'entorn rural valencià.

El Tir de Colom de Paterna, inaugurat l'any 1952, va anar durant dècades un dels referents del tir esportiu a la Comunitat Valenciana. Este espai ha sigut reconvertit en un dels pulmons verds del municipi, que reconcilia la naturalesa amb l'urbanisme. La transformació de l'antic recinte en parc públic és un clar exemple de com Paterna ha anat reinterpretant el seu passat recent, per a respondre a les necessitats actuals.

A més la població està envoltada de zones verdes ,entre ells destaquen els voltants Parc Tecnològic, el Polígon Empresarial Tàctica i, la Mola de Paterna; zones curulles de naturalesa, molt importants per al medi ambient i la vida dels habitants de la vila.

Respecte al patrimoni històric, cal fer menció del llibre: *Paterna, entre l'aigua i la calç* d'Antonio Laguna Platero, on ofereix un exhaustiu recorregut per la història de Paterna entre 1866 i 1940, abordant aspectes fonamentals del seu patrimoni històric

i cultural, així com el seu tràgic paper durant la repressió franquista. Un dels capítols més commovedors del llibre se centra en la “Paredassa d'Espanya”, nom amb el qual es coneix al mur del cementeri de Paterna on, després de la Guerra Civil, van ser afusellades més de 2300 persones entre 1939 i 1956, pel règim franquista. Laguna aborda este període amb rigor històric, basant-se en investigacions prèvies com les de Vicent Gavarda i, destaca com eixe lloc es va convertir en símbol de la repressió franquista.

En reconeixement a la seua importància històrica, l'Ajuntament de Paterna ha iniciat els tràmits per a declarar la “Paredassa d'Espanya”, com a *Bé de Rellevància Local i Lloc de la Memòria*, amb l'objectiu de preservar la memòria democràtica i retre homenatge a la víctimes.

Per tot això, Paterna és símbol de lluita i dignitat, més enllà de qualsevol juí estètic; ha sigut camp, horta, fàbriques, municipi dormitori i, especialment un gran espai històric.

Figura 3 : A l'esquerra la paredassa d'Espanya, a la dreta, una fossa comuna en el cementeri de Paterna, amb els afusellats en la Paredassa.

Figura 4 : Objectes trobats en les fosses dels afusellats. A la dreta, una jaqueta que podia pertànyer a Miguel Ángel Torres.

En lloc de rebre etiquetes cruels, ha de ser jutjada com una vila imperfecta, amb una gran història valenciana; és complexa, ferida i profundament humana. La seua història és complexa, perquè conviuen en ella múltiples realitats, la tradició i la modernitat, les restes rurals i la pressió metropolitana, la identitat local i la condició de ciutat. Esta complexitat, es pot interpretar com a lletjor, quan en realitat és símptoma de vida, conflicte i transformació constant.

4. Paisatge urbà i arquitectura; urbanisme i planejament, contrastos entre el barri antic, els barris moderns i polígons, arquitectura tradicional enfront de l'arquitectura recent.

Paterna presenta una gran riquesa urbana i arquitectònica, que reflectix tant la seua identitat cultural com la seua evolució històrica. El seu paisatge és el resultat de l'encreuament entre tradició i modernitat, on conviuen barris històrics i construccions contemporànies, zones industrials amb àrees verdes i vivendes noves amb l'arquitectura del segle XX.

Un dels elements més singulars del paisatge de la vila són les coves-vivenda, que constitueixen un únic referent a la Comunitat Valenciana. Estes construccions tradicionals, aporten un gran valor patrimonial i formen una estètica urbana que trenca amb l'homogeneïtat de l'àrea metropolitana, són fruit de la interacció de la naturalesa i l'obra de l'ésser humà. Tenen el seu origen en l'època àrab, encara que el seu ús es va consolidar, especialment entre els segles XVIII i XIX. Estes

cases-cova presenten dos tipologies: les enclotadas, que comparteixen una pati comunitari i les frenteadas, que van ser excavades directament en desnivells.

La Torre, envoltada de les coves, són un conjunt format per una torre defensiva que tenen la consideració de *Bé d'Interés Cultural*, per la Declaració de 16 de juliol de 1971, conformant un paisatge de gran interès patrimonial i d'una gran intensitat visual, a causa de la singularitat que aporten elements tan infreqüents, com són els respiradors i ximeneres blanques, sobre el promontori o tossal, on s'han excavat les coves, al costat de la Torre, com a element emblemàtic, vigilant al fons.

La Torre és una fortificació ideada per a defensar la població de la vila i, com a part del cinturó de defensa que envolta a la ciutat de València, al costat d'altres torres, com són la de Museros, Quart, Moncada, Torrent i Silla. La seva construcció data del segle XI i principis del XII, situada en un pujol en la rodalia de l'antic Castell de Paterna, actualment al Nord de l'Ajuntament. La Torre de Paterna era originalment quadrada i es va transformar després de la conquesta cristiana, per a adquirir la seua forma troncocònica, probablement durant el segle XIV. La seua altura és de 19,5 metres, amb un diàmetre inferior de 12,7 i superior de 9,6. Consta de tres plantes i una terrassa, des d'on es pot contemplar una panoràmica de l'Horta Valenciana.

Tant les coves situades a l'entorn de la Torre, com les que es localitzen al llarg de l'antic Camí del Batá i, les que es troben entorn de la Alfareria, van arribar a concentrar una gran densitat de la població; l'any 1940, hi havia 495, arribant, la població de les coves, a representar el 23,39% de la població total de Paterna. Diverses circumstàncies històriques i urbanístiques han anat reduint el perímetre i el nombre de coves, sobretot per la construcció de vivendes, arran de la riuada de 1957.

Les coves de Paterna no sols formen part del patrimoni arquitectònic i etnogràfic valencià, sinó que també han sigut l'escenari d'una producció cinematogràfica, dirigida per Pedro Almodóvar, *Dolor i Gloria*, on es reflecteixen els records d'una infància marcada per la pobresa, l'afecte i la resiliència. A causa de la seua aparició

en este film, les coves han guanyat notorietat, consolidant-se com un lloc d'interés cultural i cinematogràfic, reforçant així, no sols el seu valor històric, sinó també artístic.

El Castell de Paterna, amb la seva emblemàtica Torre, dominava el centre històric i actuava com a símbol identitari del municipi. Als seus peus s'estenien carrers estrets que conserven el traçat morisc, conferint així un caràcter pintoresc i autèntic.

En el lloc que ocupa el Calvari, s'alçava el castell medieval, que durant segles va ser testimoni de fets històrics de la població. El Cid, ho va triar com a lloc de residència des de l'any 1094 i fins a la seua mort. Donya Jimena, esposa del Cid, no va poder contindre als almoràvits i l'any 1101, Paterna juntament amb el seu castell, va passar al poder dels moros. Transcorren alguns anys i la Reconquesta prossegueix i davant l'empenyiment irresistible de Jaume I d'Aragó, el 10 d'abril de 1237, se li ofereix Paterna, amb el seu castell, al monarca aragonés.

Van ser moltes les batalles i setges que es van produir en este monument emblemàtic de Paterna, sent així un punt clau en la defensa del regne de València. Hui dia, a pesar que no conserva tota la seua estructura original, és símbol de la resistència i identitat de Paterna.

Enfront del tòpic de l'urbanisme caòtic, característic de les àrees suburbanes, Paterna ha integrat espais moderns, com el Parc Tecnològic, el Polígon Tàctica i la zona de Valterna, on la planificació per als vianants i la presència de zones verdes, ofereixen una imatge de desenrotllament ordenat i sostenible.

A més edificis com el Gran Teatre Antonio Ferrandis o les instal·lacions esportives i culturals modernes demostren que el municipi aposta per una arquitectura funcional i de qualitat, allunyada de la lletjor que s'imputa sense fonament.

Els barris residencials del segle XX, com Alborchí, Santa Rita, Campament, La Coma o Valterna, revelen una altra capa de la història urbana; la del creixement accelerat i l'adaptació a les ones migratòries i el desenrotllament industrial. Estes zones considerades poc atractives, sota estàndards convencionals, posseïxen una

dignitat urbana, que es reflecteix en places, mercats, associacions i una vida veïnal molt activa.

D'altra banda, els polígons industrials, com La Font del Pitxer, el Polígon Tàctica i el Parc Tecnològic, componen un altre marc de Paterna; la ciutat productiva, espais que representen la logística i l'economia, que en els últims anys han anat renovant-se, incorporant espais verds, control ambiental i servicis complementaris, com el transport públic, una escola infantil, gran oferta gastronòmica, zones d'oci i entitats financeres.

I les urbanitzacions de La Cañada, La Vallesa i El Plantio, d'un caràcter residencial, envoltat de pins, formant un urbanisme, centrat en la qualitat de vida, lluny del bullici urbà, on moltes de les cases té amplis jardins, que conviuen en l'harmonia amb l'entorn.

A pocs minuts, el Parc Natural del Túria, que convida a l'aventura, al senderisme i al descans. Aquestes zones residencials representen l'altra cara del municipi, on es conjuga la comoditat de la vida moderna, amb el paisatge mediterrani, que les acul

En el seu conjunt, coexisteixen coves tradicionals, barris obrers, parcs empresarials, zones residencials i edificis i instal·lacions modernes, que creen un paisatge urbà polièdric, reflectint que Paterna és una ciutat plena de vida i en contínua transformació, que deixa veure les diferents etapes de la seua història i la seua contínua projecció de futur.

Figura 5: Les eres de Paterna, espais dedicats a separar la palla del blat. A l'esquerra de la foto aèria de l'exèrcit de 1945, es distingixen uns cercles blancs, són "Els eres de Paterna" més pròximes i nombroses al nucli urbà de Paterna. Estes eres en el segle XIX començaven al costat del carrer Major, al carrer actual de les Eres. A la foto es distingeixen més de 50 eres i pallers, que anaven des de l'actual Auditori, fins al Barranquet de Sau, al nord fins a l'actual Parc Central, i al sud fins als voltants del carrer dels Molins o Carrer Arrendat. Foto reproduïda en el nostre anuari El Testar de Paterna.

5. Espais naturals i paisatgístics; proximitat al Parc Fluvial del Túria, hortes, barrancs, zones verdes i projectes de recuperació ambiental.

Paterna situada a la comarca de l'Horta Nord (València), destaca, no sols pel seu dinamisme econòmic i urbà, sinó també per la seua riquesa natural i paisatgística. Malgrat la intensa urbanització, conserva elements d'alt valor ecològic, com a barrancs, horta periurbana, zones verdes, i la seva proximitat al Parc Fluvial del Túria, amb el qual limita un corredor verd de més de 30 quilòmetres, que connecta diversos municipi amb el Parc Natural; un espai que ofereix senderes, zones de passeig, una vegetació autòctona i diversos punts d'observació de fauna (aus), amb una funció ecològica i, al mateix temps d'oci.

D'altra banda, l'horta de Paterna és visible des de diferents àrees, com a santa Rita; La Coma i voltants del Barranc del Ros, que encara conserva, les sequies com a sistema tradicional de reg, parcel·les amb cultius de cítrics i hortalisses; un paisatge agrícola, que hui dia, continua en procés de transformació. Alguns barrancs amb un valor ambiental, han patit degradació, per això existeixen projectes de recuperació ambiental, a la recerca de la seua renaturalització.

Paterna participa en els diferents projectes europeus i locals de sostenibilitat, per a dur a terme la rehabilitació de barrancs, la millora del paisatge, la mitigació de possibles inundacions en els plans de mobilitat sostenible i les diferents rutes verdes intermunicipals. I, fer especial menció a la inclusió per part de la Generalitat a formar part de l'anell verd metropolità.

En definitiva es tracta d'un municipi que compta amb importants recursos naturals, que malgrat la contínua urbanització, conserva un entorn ecològic i paisatgístic. Esta riquesa natural, integrada amb la vida urbana, convertix a Paterna en un exemple d'equilibri entre desenrotllament i sostenibilitat.

6. Identitat local i cultural; coves habitades, tradició, festa , gastronomia i memòria històrica.

Dir lletja a Paterna és desconéixer la seua ànima. Per què? Principalment per què cal recalcar que la bellesa d'un lloc, no s'ha de mesurar en façanes lluentes o carrers de postal, sino en el profund de la seua història, en l'autenticitat dels seus

veïns i, sobretot en la força, amb la qual un poble manté visca la seua pròpia identitat. Paterna no és un simple decorat, sinó una vila que respira la memòria, la cultura i la tradició.

La terra no sols es xafa, sinó que també s'habita; clar exemple les coves- vivenda, excavades amb mans humils, curulles de vida; no són només relíquies del passat, sinó també símbols autèntics de resistència i llar; un patrimoni que es manté viu, on la història es funde amb el quotidià i on cada pedra manté viu el ressò de moltes generacions.

Paterna també és molt coneguda per les seves festivitats, que té un fort component cultural i religiós, reflectint les tradicions valencianes i espanyoles, com són les falles. València és la ciutat espanyola coneguda per les seues Falles, Paterna també celebra esta gran festa amb gran afany; festa de foc, música i art, són una de les festivitats més arrelades i participatives. En l'actualitat compta amb 18 comissions falleres, cada una representant diferents barris i zones de la localitat, amb una gran col·laboració entre elles, de la mà de la Junta Local Fallera de paterna, promovent la participació ciutadana en cada un dels actes fallers i festius.

La Setmana Santa a Paterna és una tradició religiosa molt important, en la qual es realitzen processons pels carrers del poble, i on són partícips confreres i veïns. En esta Setmana es commemora amb gran devoció La Passió de Crist, amb processons, com la del Silenci, el Via crucis, el sant Enterrament i la Trobada, acompanyades per penitents i música en viu, creant una atmosfera de recolliment i solemnitat.

Menció especial a les Festes Majors, que inclouen les festes de Moros i Cristians, declarades *Bé de Rellevància Local*. Se celebren durant la segona quinzena d'agost, en honor al Santíssim Crist de la Fe i Sant Vicent Ferrer. La federació de intercomparses organitza estes festes, que inclouen desfilades, pregó, izament de banderes i altres actes festius.

En estes Festes Majors, cal destacar una manifestació cultural única; "La Cordà", una explosió de pólvora, tradició i comunitat, que desmentix de manera rotunda

l'afirmació que Paterna siga el poble més lleig de València; un element que transcendeix l'estètica arquitectònica o l'urbanisme convencional.

Lluny de la visió superficial que mesura la bellesa únicament pels seus edificis o paisatges, “La Cordà” demostra que la verdadera riquesa d'un poble, resideix en les seves arrels vives i compartides. Participar o simplement presenciar este ritual nocturn, on centenars de tiradors disparen més de 70000 coets, en tot just vint minuts, sota la direcció del coheter major, és experimentar un tipus de bellesa, que no es pot captar en una fotografia, però que definix profundament l'ànima de Paterna.

A més, “La Cordà” ha sigut declarada Festa d'Interés Turístic Nacional, la qual cosa reforça el seu valor com a patrimoni immaterial. Esta distinció no sols reconeix la seva singularitat, sinó que també subratlla el caràcter identitari de Paterna, un poble que malgrat els estigmes, manté vives les seves tradicions amb gran orgull.

Esta celebració pirotècnica de gran magnitud, que es realitza l'últim diumenge del mes d'agost, com a culminació de Les Festes Majors, no sols desmunta la injusta etiqueta de “poble més lleig”, sino que revela una bellesa arrelada en el col·lectiu, el simbòlic i l'emocional; una bellesa que la intel·ligència artificial, amb tots els seus algorismes, no pot comprendre, ni qualificar justament.

Assenyalar que a més de les festes tradicionals que es desenrotllen al llarg de l'any, Paterna organitza múltiples activitats culturals, comercials i populars; com a concerts, competicions esportives, fires comercials i gastronòmiques i diferents esdeveniments musicals, que reforcen, encara més si cap, el sentit de comunitat i tradició.

D'altra banda, la gastronomia de la vila és una excel·lent representació de la cuina valenciana, reflex de la seua història, les seves arrels i l'hospitalitat de la seua gent. Entre els plats més típics, cal esmentar, la paella valenciana, plat imprescindible en les reunions familiars i en les diferents festivitats; més enllà de ser un símbol regional, es convertix en el centre de les celebracions.

Un altre plat emblemàtic és l'arròs al forn, una recepta ancestral que combina arròs, embotits, cigrons, tomaca, creïlla i botifarra, que es funden en una cassola de fang, cuïta al forn. El seu sabor contundent i la seua textura inconfusible evoquen la cuina dels avis i els diumenges en família.

Un dolç molt típic, especialment durant les festes de Paterna, principalment en Les Falles, són els bunyols de carabassa o la coca de llanda. En cada barri encara es conserven forns tradicionals i cases particulars, on s'elaboren estos dolços tradicionals.

A més entre les especialitats locals, menys conegudes fora de l'entorn paterner, destaquen els cachaps; típic dolç paterner, que en l'antiguitat servixen d'esmorzar o berenar durant el treball en el camp. Este dolç només s'elabora en esta localitat en un forn, en exclusiva; El Forn del Rosari, amb prop de 200 anys d'antiguitat.

Paterna, més enllà de les conjectures i simples etiquetes, oferix una rica oferta cultural, festiva i gastronòmica. Les seves tradicions al costat de la seva gastronomia, són elements fonamentals, que reflecteixen l'ànima de la comunitat.

A més de les tradicions, les festes i la gastronomia, la identitat del poble, ha d'entendre's amb la gran càrrega simbòlica, que arrossega el seu passat. Lluny de ser un poble anodí, en el sentit superficial del terme, Paterna encarna una lletjor molt més profunda, aquella que es desprén de l'abandó patrimonial la desmemòria selectiva i una urbanització desarticulada que ha sacrificat l'ànima del municipi, en nom del progrés.

Històricament va ser terra de llauradors, barranqueros i terrissaires, amb una identitat molt vinculada a la seva orografia i les seves coves-vivenda, expressió singular, que s'ha vist relegada a una postal folklòrica. Les petjades d'esta vila humil persisteixen, però moltes vegades camuflades sota capes de ciment, solars buits o blocs impersonals, que no es corresponen amb el seu entorn. El resultat és una estètica fragmentada, on el feïsmo no és la causa, sino el símptoma.

La memòria històrica té a Paterna, un dels llocs més durs; La Paredassa d'Espanya, un espai de mort, que hauria de ser lloc de referència i memòria col·lectiva i, no obstant això, ha sigut durant dècades oblidat i minimitzat.

Per tant, cal dir, que la identitat local i cultural de Paterna reivindica que la bellesa no ha de ser decorativa, sino profundament honesta amb la seva història i les seves gents; d'ací ve que ha de ser apreciada pel seu present i pel seu passat, que continuen vius en cada racó del municipi.

7. Dinamisme econòmic i social; evolució industrial, noves àrees residencials i expansió metropolitana. Educació, cultura i associacionisme.

Paterna, més enllà de l'aparença, que simplifica la complexitat d'una ciutat en constant transformació, és un etiquetatge que ignora els profunds processos de canvi econòmic, urbà i social, que han marcat la història i el present del poble. Lluny de ser un poble estancat o mancat de bellesa, és un enclavament dinàmic, estratègic i plural, pertanyent a l'àrea metropolitana de València.

Referent al dinamisme econòmic i social, Paterna és un motor metropolità; ha passat de ser un municipi agrícola a convertir-se en un dels nuclis més importants de l'àrea metropolitana. Actualment alberga un dels majors parcs empresarials d'Espanya: el Parc Tecnològic de València, seu d'empreses capdavanteres en sectors com la biotecnologia, l'enginyeria, les tecnologies de la informació i la comunicació o la sostenibilitat. Situat a Paterna, a tan sols 7 quilòmetres de València, que hui dia alberga més de 600 empreses i al voltant de 10000 treballadors.

A més el Polígon Industrial Font del Pitxer; una de la concentracions industrials més importants d'Europa, amb més de 500 empreses, que es troba en el terme municipal de Paterna, a tan sols huit quilòmetres del Nord-oest de València, que va ser promogut pel Ministeri de la Vivenda, amb la finalitat de poder allotjar en este, les

indústries que s'havien quedat mal situades en llocs centrals de la ciutat de València; conflictius amb zones residencials.

Des de llavors ha vingut resolent els problemes derivats de l'aplicació del Reglament d'Indústries Molestes, Insalubres i Perilloses i d'aquelles indústries amb necessitats d'expansió i/o falta de terreny.

El Polígon gaudix de continuïtat urbana amb la ciutat de Paterna, disposa d'una estació pròpia de ferrocarril i una línia d'autobusos, que faciliten la comunicació a les diferents poblacions de la ciutat de València. A més disposa de servicis essencials, amb locals comercials, restaurants, centre mèdic, guarderia, gimnasos i un parc de bombers, entre altres.

Finalment, però no per això menys important, esmentar el parc empresarial Tàctica; un projecte únic a la Comunitat Valenciana, una ciutat empresarial d'avantguarda, amb una concepció totalment innovadora i que respon a un model d'agrupació empresarial amb caràcter autònom. Un dels elements més acurats en Tàctica és el seu disseny: naus avantguardistes, edificis intel·ligents i un paisatge amb grans àrees de passeig i zones verdes, que faciliten un agradable entorn de treball per a l'hàbitat laboral.

Els tres polígons de Paterna son “una lletjor útil”, ja que desencadenen un dels majors assoliments econòmics del municipi. Gràcies a ells, la vila s'ha convertit en un dels motors empresarials de l'àrea metropolitana de València, albergant centenars d'empreses i milers de llocs de treball, des d'indústries tradicionals fins a indústries tecnològiques de primer nivell. Això ha permés que la localitat mantinga un dels índexs d'atur més baix de tota la Comunitat Valenciana.

Al gener de 2024, els polígons industrials Font del Pitxer i el Parc Tecnològic de Paterna van ser distingits com a Àrees Industrials Avançades, per la Generalitat Valenciana, màxima categoria contemplada en la Llei de les Àrees Industrials; per això és rellevant destacar que esta “lletjor industrial” ha sigut reconeguda oficialment per la seva excel·lència.

Així, mentre que des d'una perspectiva estètica, estos polígons poden ser percebuts com a espais grisos i despersonalitzats, el seu impacte econòmic és innegable, per tant la “lletjor” de Paterna, en este context, es convertix en un símbol de progrés i dinamisme empresarial, consolidant la seva posició com un motor econòmic clau en el municipi.

Destacar, d'altra banda, la identitat industrial de la ceràmica a Paterna, que constituïx una dels vessants més emblemàtics del patrimoni cultural i històric del municipi. Este sector no sols va modelar l'economia local durant segles, sinó que també va deixar una profunda petjada en la configuració del paisatge urbà, les relacions socials i la memòria col·lectiva de la població.

La producció de la ceràmica es remunta a l'època medieval, quan el municipi era un important nucli terrissaire. Durant esta època es van desenrotllar tècniques decoratives com la corda seca, l'esgrafiats i, especialment, el *socarrat, una tipologia de taulell cuit en roig i decorat amb motius geomètrics, vegetals o figuratius.

La ceràmica forma part d'un paisatge industrial que dialoga amb el seu passat agrícola i amb el seu present urbà. Esta coexistència de capes històriques, fa que la identitat de la ceràmica no siga una qüestió del passat, sinó també una ferramenta que es manté viva feia una projecció de futur.

El Museu de Ceràmica de Paterna, situat a les Coves del Batà, és un espai fonamental que conserva i divulga esta identitat, on s'arreglen peces històriques, s'expliquen tècniques de producció i ofereix tallers didàctics, per a així mantindre viva la seua tradició.

Un dels arguments més comuns per a titllar de “lleig” al poble, és el seu urbanisme fragmentat, que com bé es va fer menció anteriorment, es deu al creixement accelerat i la coexistència de diferents realitats urbanes: el centre històric, els barris obrers del segle XX, les diferents urbanitzacions de classe mitjana, les diferents zones d'expansió vertical i els nous desenrotllaments urbanístics, com Valterna, La Cañada o Santa Gema. Estes noves zones han introduït un urbanisme més atractiu, amb presència de zones verdes, centres educatius i esportius i servicis públics.

A pesar que l'heterogeneïtat urbana produeix una aparença desordenada, en la realitat, reflectix una gran diversitat funcional, que és pròpia de les ciutats modernes, metropolitanes i en contínua evolució.

Destacar que de forma continuada Paterna estudia plans de millora en els diferents barris, amb inversions destinades a la millora de les infraestructures, els espais verds i l'accessibilitat, plans que demostren que Paterna no és un municipi ancorat en el passat, sinó un poble que treballa en procés continu de millora.

La contínua expansió metropolitana és un reflex de vitalitat urbana i dinamisme econòmic. Paterna forma part del cinturó metropolità de València; condició que li atorga avantatges estratègics. La seva connexió mitjançant Metrovalencia, al costat d'una potent xarxa de carreteres, la situen com un node privilegiat, tant per a la logística com per als accessos als diferents servicis metropolitans.

La proximitat amb la capital permet que moltes persones trien viure a Paterna, per una major qualitat de vida, més tranquil·litat i una millor oferta educativa i de servicis. Al seu torn, esta proximitat ha motivat una expansió urbanística ordenada, que ha afavorit la creació de zones residencials, espais comercials i dotacions compartides amb altres municipis.

Paterna no és una perifèria degradada, és un municipi central en la metròpolis valenciana, amb veu pròpia i un protagonisme creixent i important en les polítiques supramunicipals.

Referent a l'educació del municipi, cal dir que a pesar que és un punt que s'assembla silenciós, és fonamental en el progrés. Paterna compta amb una àmplia i variada oferta educativa, que es duu a terme en diversos centres públics, concertats i privats, que cobreixen totes les necessitats formatives.

A més compta amb projectes educatius molt compromesos amb la inclusió, el plurilingüisme i l'arrelament al territori. Cada generació que es desenrotlla al poble,

representa una oportunitat que enfortix la identitat col·lectiva i l'orgull de pertinença a un poble actiu i amb una forta personalitat.

Pel que fa a la cultura, el municipi compta amb espais culturals, com el Gran Teatre Antonio Ferrandis, biblioteques públiques, una gran sala d'estudis, centres expositius i una programació constant d'activitats, que omplin de vida els carrers. A Paterna, l'art es deixa veure; manifestant-se en murals d'art urbà, en les agrupacions musicals, en les companyies de teatre local i en cada racó on la creativitat troba el seu espai.

Destacar també les seves festes tradicionals, especialment La Cordà, declarada Festa d'Interès Turístic Nacional, no sols és tracta d'una explosió de pólvora, sinó també d'una expressió viva i una identitat compartida per tots els ciutadans.

De gran importància i que aporta un gran sentit a la cultura i l'educació, nomenar l'associacionisme, el qual té les seves arrels en els últims anys del segle XIX i els començaments del segle XX, quan comença a desenrotllar-se un teixit social cada vegada més actiu, vinculat a l'àmbit laboral, religiós i cultural.

Compta amb centenars d'associacions que abasten les diferents àrees. Estes associacions són una prova més, que Paterna no és un lloc despersonalitzat ni passiu, sinó que per contra és una ciutat molt compromesa amb la seua gent i, demostren un esforç compartit, per fer de Paterna un lloc millor.

Com a conclusió al dinamisme econòmic i social, assenyalar que eixe juí cap a Paterna com a "poble més lleig de València" ignora els múltiples nivells, en els quals el municipi es reinventa i avança. La seua bellesa no radica únicament en l'estètic o patrimonial, sinó també en la seva capacitat d'integració, adaptació, atracció, la seva gran capacitat per a generar ocupació i, cosa que és més important, posicionar-se com una ciutat de futur, d'oportunitats, de diversitat i progrés.

8. Percepció enfront de realitat. Anàlisi visual. Opinió de veïns.

Exemple de millora urbana i revitalització.

Al juny de 2023, la revista Viatjar, basant-se en la intel·ligència artificial, va llançar una publicació d'abast nacional, on va incloure a Paterna en una llista controvertida, la dels pobles “més lletjos” de cada província espanyola. Esta afirmació, és totalment qüestionable i càrrega amb prejudis simplificacions i mirades parcials, que mereixen ser qüestionades. Què significa que un poble siga lleig?, Qui ho decideix? Quins criteris s'utilitzen per a avaluar la bellesa d'un lloc?

Amb esta monografia es pretén aclarir eixa percepció negativa que se li ha atribuït al poble, per a això es contraposa a través d'una exploració exhaustiva, objectiva i emotiva de la realitat que l'embolica. L'adjectiu qualificatiu “lleig”, no té en compte els elements importants de la identitat paternerana; la seva gran història industrial, les petjades que va deixar la guerra Civil, les seves famoses coves-vivenda, el llegat ceràmic, les abundants hortes i un urbanisme amb molta vida, que reflecteixen les complexitats del creixement contemporani.

Sens dubte, esta etiqueta insubstancial, naix del desconeixement, d'una percepció estètica, que es deté en la façana dels polígons industrials i en algunes infraestructures que requereixen d'alguna millora, ignorant per complet, els grans espais històrics i d'un gran valor cultural, que dignifiquen la bellesa oculta.

El propòsit, per tant, no és només desmuntar l'estigma de “poble més lleig”, sinó de fer visibles tots els racons que habiten els seus carrers, les seues places, els seus barris i les seues gents.

Per a comprendre esta crítica cap a Paterna, és imprescindible realitzar una anàlisi visual de l'entorn urbà, per a així posar en evidència els diferents elements, que poden contribuir a desmentir eixa percepció negativa.

Figura 6: Imatges actuals de Paterna, publicades per l'Ajuntament del poble.

Un dels objectius principals d'este estudi és desmuntar la idea fonamentada que Paterna és un poble lleig. Per a això, no n'hi ha prou amb parlar de la seua història, els espais naturals o el patrimoni arquitectònic. La verdadera essència d'un lloc residix en les persones que l'habiten, per això, s'inclou en este treball una entrevista feta a 3 veïns; autèntics protagonistes de la vida a Paterna. Els seus testimoniatges no sols aporten matisos emocionals i humans, sinó que a més oferixen una visió directa, honesta i plural, sobre el significat que té per a ells el viure a Paterna.

Veus de Paterna: una mirada des de la vivència quotidiana.

Les entrevistes han sigut realitzades a tres persones: una dona que va vindre des de València capital i en traslladar-se a viure a Paterna, ha pogut desenrotllar la seua pròpia perspectiva sobre la localitat, una veïna, nascuda a Paterna, que ha viscut tota la seua vida en el municipi, que ha sigut fallera major i reina de la Cort de les Festes Majors i un home equatorià, veí del municipi, que oferix la visió enriquidora, de qui ha fet de Paterna la seua nova llar.

Paterna va ser etiquetada com “el poble més lleig de València”: Però què passa quan escoltem a qui realment la coneixen? Descubrim Paterna a través de les seues opinions.

- **Pregunta 1. Com descriuries Paterna a algú que mai ha vingut?**

- Des de València:

Paterna no s'entén en un mapa. És un lloc on els carrers unixen històries, no sols barris. Ací el quotidià té ànima i la vida es respira entre tradició i modernitat. És un lloc on un arriba, però acaba sentint-se d'ací.

- Des de Paterna:

És un poble amb caràcter i ànima, on els costums i la identitat local bateguen fort. Ací se celebra amb pólvora, es viu amb orgull i es transmet una passió pel nostre que no es compra ni s'apren: s'hereta.

- Des de l'Equador:

És un poble tranquil, amb història, amb persones alegres i molts racons per conèixer. Ací un troba cultura, alegria i sentit de comunitat.

- **Pregunta 2. Quins llocs del poble et semblen més especials?**

- Des de València:

Basta caminar cinc minuts per a perdre's en la muntanya. La Torre ofereix una altra mirada del poble i les coves semblen murmurar secrets del passat.

- Des de Paterna:

Les coves, el Calvari, la Plaça del Poble i la Torre són racons carregats de memòria i emoció. Són l'escenari de les nostres festes, trobades i arrels.

- Des de l'Equador:

Em quede amb la Torre, les coves i la Plaça del Poble. Són llocs amb història, on un sent que està xafant alguna cosa més que sol: està xafant llegat.

- **Pregunta 3. Has sentit que Paterna ha sigut anomenat “el poble més lleig de València”?**

- Des de València:

Qui diu això, no ha volgut mirar més enllà. La bellesa no està en les façanes, sinó en com un lloc et fa sentir. Paterna sap rebre i això és molt més que estètica.

- Des de Paterna:

Sí, ho he sentit, i em fa mal. Però també m'impulsa a mostrar el que som. Paterna és autèntica, amb una comunitat forta, unes festes úniques i una història viva.

- Des de l'Equador:

A vegades la gent jutja sense conèixer. Es queden amb la superfície, sense prendre's el temps de parlar amb els qui vivim aquí. Paterna és molt més que les simples aparences.

- **Pregunta 4. Què canviaries i què conservaries de Paterna?**

- Des de València:

Canviaria les entrades al poble, donaria més verd, més cultura, més transport. Però conservaria l'ànima: els seus gestos, les seves festes i la seva manera de fer-te sentir a casa.

- Des de Paterna:

Apostaria per millorar servicis públics i la vida urbana, però sense tocar les nostres festes, les nostres comissions i eixe fort sentiment de pertinença.

- Des de l'Equador:

Canviaria la mobilitat al Carrer Major, però cuidaria els monuments per a no perdre la nostra història. Hi ha molt a protegir.

- **Pregunta 5. Et sents orgullós de viure ací?**

- Des de València:

Sí, perquè ací formem la nostra família. Aquí vam créixer, criem als nostres fills i trobem una comunitat que ens va fer sentir part des del primer dia.

- Des de Paterna:

Absolutament. Representar a Paterna com a Fallera Major va ser un honor. Viure ací és ser part d'una cosa real, profund i autèntic.

- Des de l'Equador:

Clar que sí. Hi ha naturalesa, història, alegria i bona gent. És un lloc on es pot viure bé.

Com a conclusió a estes entrevistes, destacar que Paterna, tal vegada no es veu bonica des de fora, però quan se la coneix, es camina pels seus carrers, es festeja i es conviu, es descobreix la seua verdadera essència.

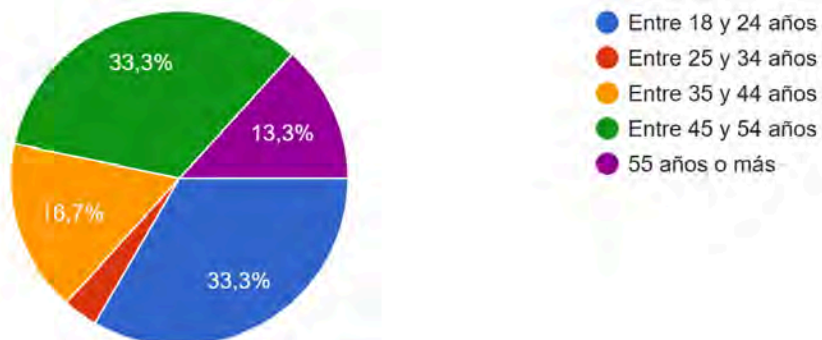
Un dels pilars fonamentals en este estudi, ha sigut escoltar la veu de veïns i veïnes; és per este motiu, pel qual s'han dut a terme les entrevistes i, a més, una enquesta a diferents habitants del municipi. Estes ferramentes han permés arreplegar diferents impressions sinceres, crítiques constructives i, sobretot, mostres d'afecte per l'entorn en el qual viuen.

A través d'estes aportacions es revela un retrat plural i viu de Paterna, molt allunyat d'etiquetes simplistes com la de “el poble més lleig” les opinions arreplegades no sols enriqueixen l'estudi, sinó que demostren el fort vincle emocional de la ciutadania amb el seu entorn, així com el valor subjectiu, però profundament significatiu, que adquirix l'espai urbà quan és viscut, habitat i sentit.

A continuació, es presenten alguns d'estes veus, que aporten matisos imprescindibles a la comprensió del municipi i qüestionen, des de l'experiència quotidiana, els juís superficials que s'han abocat sobre ell. Aquestes veus s'han donat a conèixer a través d'una enquesta realitzada a través del següent enllaç: <https://forms.gle/na9iqqKw5bDHnpjX7>

¿Cuál es tu edad?

30 respuestas

¿Cuál es tu lugar de procedencia?

30 respuestas

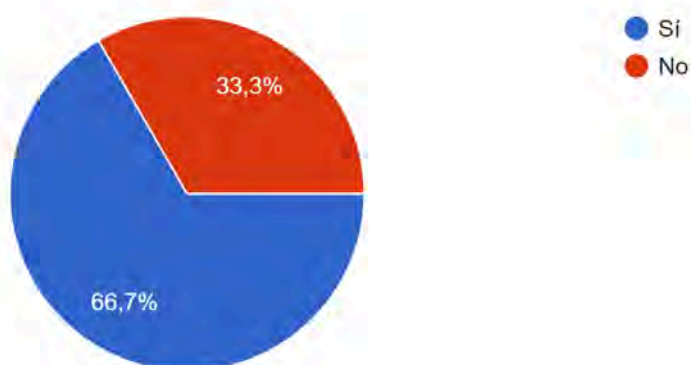

¿Eres residente de Paterna?

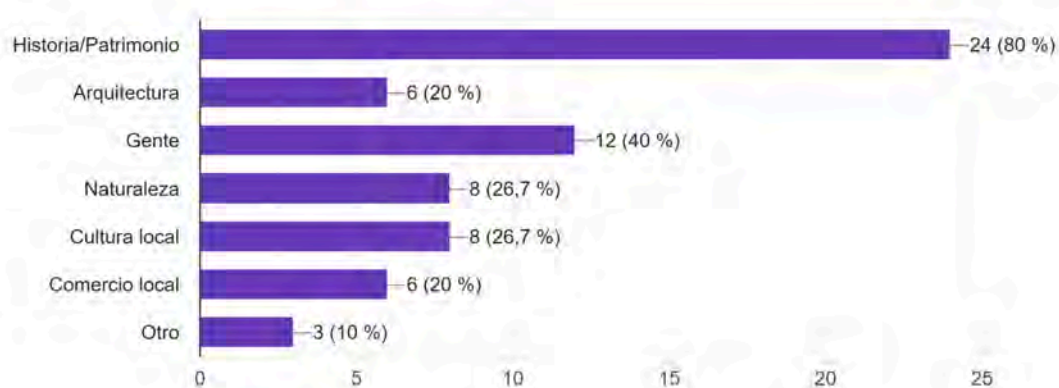
30 respuestas

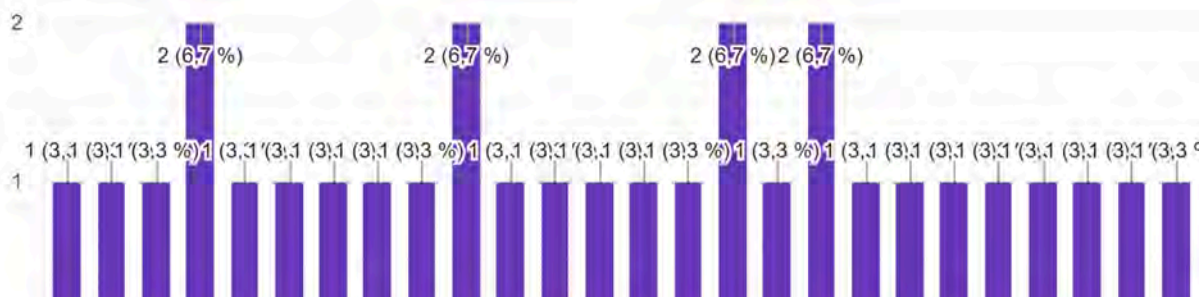
30 respuestas

30 respuestas

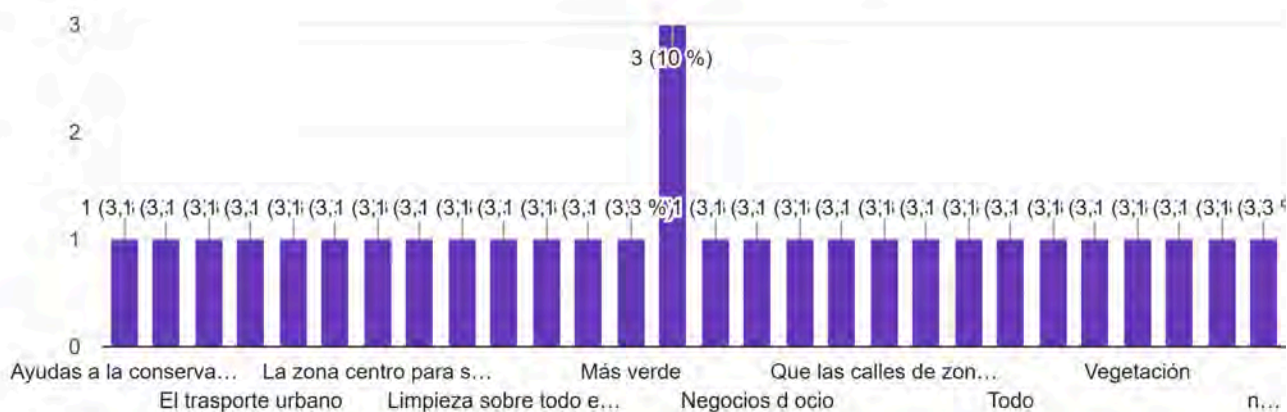

30 respuestas

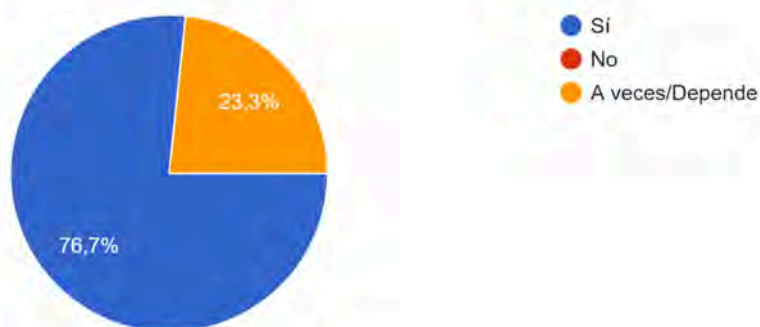
¿Qué mejorarías de Paterna, en cuanto a imagen o estética urbana?

30 respuestas

¿Te sientes orgulloso/a de vivir en Paterna?

30 respuestas

Amb esta enquesta, centrada en la imatge de Paterna, realitzada a diferents persones vinculades amb el poble: habitants autòctons, persones d'altres ciutats d'Espanya, veïns que han vingut d'un altre país i veïns de origen que han deixat el poble, s'ha qüestionat una resposta al qualificatiu de "poble més lleig".

Els trenta enquestats es troben en el rang d'edat entre els díhuit i cinquanta-quatre anys. En les distintes reposades dels enquestats, destaca principalment, la importància al patrimoni històric, amb especial menció a la Torre i les Coves.

També destaquen de forma molt positiva, la proximitat entre els veïns, el comerç local, la cultura i els espais verds.

Diversos enquestats posen l'accent en alguns aspectes que es podrien millorar, com ara construccions deteriorades, necessitat d'una neteja més exhaustiva, més espais verds, zones d'oci nocturn i més zones d'aparcament.

La major part dels enquestats expressen el seu orgull de viure a Paterna i conviden a visitar i conéixer el poble. Els que dubten de sentir-se orgullosos de viure en el municipi, no és per motius estètics, sinó per raons pràctiques.

Els resultats d'esta enquesta, demostren que se senten identificats i molt compromesos amb el poble; el seu patrimoni, la seua cultura i la seua comunitat; la bellesa està a l'interior!.

Les diferents imatges, entrevistes i enquestes, evidencien una distància significativa entre la percepció externa i la realitat viscuda. Mostren diferents racons amb història, testimoniatges amb encant i espais transformats, gràcies a la implicació ciutadana i a les diferents intervencions urbanístiques.

En els últims anys, Paterna ha experimentat una sèrie de millores, com la conversió en zona de vianants del carrer Major, creant un espai obert per als vianants i revitalitzant la vida comercial i social del centre històric; mostra evident d'un nou rumb del municipi. D'altra banda, la recuperació de l'entorn de les coves del Batà i la seua integració en la vida cultural del poble; amb exposicions, visites i activitats per a la comunitat, que reforcen el valor patrimonial d'este element significatiu.

Un altre exemple que cal destacar, és l'entorn de les Cuevas de les Cuevas de la Torre, que ha passat de ser un espai degradat per a convertir-se en un espai d'identitat, a través de la rehabilitació de les coves, els itineraris per als vianants, zones enjardinades i una gran il·luminació, posant així una singularitat de gran valor.

A més Paterna, impulsa de forma continuada les diferents zones verdes, com el Parc Central o l'espai que envolta el polígon Tàctica, que funcionen com a pulmons urbans i espai de socialització. La cura dels parcs, la incorporació de mobiliari urbà de qualitat i el foment de la mobilitat sostenible, formen part d'una estratègia més àmplia que aposta per una ciutat més habitable, funcional i estèticament cuidada.

Per tot això, este qualificatiu que se li ha donat al municipi, és el resultat simplista des d'una percepció superficial, alimentada pel desconeixement, estereotips urbans i una visió limitada del que es creu que és la bellesa urbana.

9. Conclusions.

Al llarg d'este estudi, ha quedat clar que qualificar a paterna com “el poble més lleig”, no és només injust, sinó també superficial i desinformat. Esta etiqueta, estesa en alguns mitjans i xarxes socials, respon més a prejuís o a una falta de coneixement, que a una observació honesta de la realitat que embolica al municipi. les veus dels veïns i veïnes, les imatges arreplegades i l'anàlisi de diferents espais, demostren que Paterna té una identitat, una gran història i un potencial enorme.

És un poble amb cicatrius, com molts altres, que han patit els efectes d'un urbanisme accelerat i incoherent, en moltes ocasions, però s'ha de subratllar, que és un lloc amb vida, comunitat, patrimoni i amb moltes ganes de continuar transformant-se.

Això no vol dir que la visió siga simplement idealitzada, ja que existixen zones que necessiten rehabilitar-se i espais públics per millorar i, per això és necessari continuar treballant per una planificació urbana més atractiva, inclusiva i sostenible.

Assumir estos reptes, no és contradictori, amb el fet de reconèixer el valor que ja posseïx el municipi, sinó una manera de mirar cap a un futur amb més precisió i sense complexos.

Desmuntar el prejudici implica, en definitiva, obrir els ulls: Paterna no és lletja; és un lloc real, amb contrastos, amb memòria i, sobretot amb present; mereix ser observada des de dins amb coneixement, no des de la distància de qui opinen des del desconeixement.

Les diferents imatges, entrevistes i enquestes, evidencien una distància significativa entre la percepció externa i la realitat viscuda. Mostren diferents racons amb història, testimoniatges amb encant i espais transformats, gràcies a la implicació ciutadana i a les diferents intervencions urbanístiques.

En els últims anys, Paterna ha experimentat una sèrie de millores, com la conversió en zona de vianants del carrer Major, creant un espai obert per als vianants i revitalitzant la vida comercial i social del centre històric; mostra evident d'un nou rumb del municipi. D'altra banda, la recuperació de l'entorn de les coves del *Batà i la seua integració en la vida cultural del poble; amb exposicions, visites i activitats per a la comunitat, que reforcen el valor patrimonial d'este element significatiu.

Un altre exemple que cal destacar, és l'entorn de les Cuevas de les Cuevas de la Torre, que ha passat de ser un espai degradat per a convertir-se en un espai d'identitat, a través de la rehabilitació de les coves, els itineraris per als vianants, zones enjardinades i una gran il·luminació, posant així una singularitat de gran valor.

A més Paterna, impulsa de forma continuada les diferents zones verdes, com el Parc Central o l'espai que envolta el polígon Tàctica, que funcionen com a pulmons urbans i espai de socialització. La cura dels parcs, la incorporació de mobiliari urbà de qualitat i el foment de la mobilitat sostenible, formen part d'una estratègia més àmplia que aposta per una ciutat més habitable, funcional i estèticament cuidada.

Per tot això, este qualificatiu que se li ha donat al municipi, és el resultat simplista des d'una percepció superficial, alimentada pel desconeixement, estereotips urbans i una visió limitada del que es creu que és la bellesa urbana.

BIBLIOGRAFIA I ANNEXOS

Biografia

- Laguna Platero A.(2023), *Paterna, entre l'aigua i la calç*. Editorial Árbena
- València Bonica. 2020. *Descobrix la Comunitat Valenciana: pobles amb encant..* Disponible en <https://www.valenciabonita.es> (consulta 6 d'abril de 2025).
- Wikipedia. *Paterna* en *wikipedia*. Disponible en <https://es.wikipedia.org/wiki/paterna>

Annexos

- Fonts digitals i llocs web:
 - *Ajuntament de Paterna*. <https://www.paterna.es>

- *Arxiu digital de la Memòria Històrica de Paterna*: <https://memoria historica paterna.es> levante. el Mercantil Valencià (2024). Publicació d'Alejandro Ramón. Paterna, el poble més lleig de València.
- *Article de la Revista Viatjar* (2024). Els pobles més lletjos d'Espanya. Llistat de pobles més lletjos, per províncies.
- *Llibre de festes de Paterna* (1963), firmat per J. *Rius García. Història del castell de Paterna: Fortalesa situada en el calvari on va residir el meu Cid i va ser construïda pels alarifes àrabs.
- *Diari Públic, Periòdic Espanyol*. (2018). Publicat per Alejandro Torrús. Un Paredón anomenada Espanya. (imatges) Portal pueblos.com. Patrimoni. historiadepaterna.portalpueblos.com/paterna/historia-de-paterna#*google_vignette.
- *Blog visual*, imatges publicades per Clara Torres Gil. mnavarrohistoria.blogspot.com/2019/
- Imatges actuals de Paterna, publicades pels veïns , per a reivindicar la bellesa del poble.(2024). La publicació d'estes imatges, s'han dut a terme a través de xarxes socials.

- Entrevistes i fonts orals

- Testimoniatsges arreplegats a tres veïns de Paterna, de diferents procedències, durant el mes d'Abril de 2025.
- Qüestionari d'enquesta diferents veïns; resultats i gràfics. <https://forms.gle/na9iqgKw5bDHnpjX7>

